

Hvalfirði, 25. apríl 2024

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Athugasemdir frá Umhverfisstofnuninni við Hvalfjörð vegna fyrirhugaðrar framleiðslu rafeldsneytis Qair á Grundartanga.

Helstu efnisatriði:

Vaxandi losun koldíoxíðs
Mengun í lofti, jarðvegi, ferskvatni og sjó
Óafturkræf áhrif á umhverfi
Orðskrípið „græn orka“
Vaxandi magn hættulegra efna
Umhverfissvöktun í skötulíki
Matvælaframleiðsla ógnað
Stækkandi stóriðjusvæði við Hvalfjörð
Stóriðjusvæði í matarkistu

Losun gróðurhúsalofttegunda er ennþá vaxandi og fyrirhuguð framkvæmd Qair vegna framleiðslu rafeldneytis yrði umtalsverð viðbót.

Umhverfisstofnunin við Hvalfjörð leggur þunga áherslu á að losun koldíoxíðs og annarra gróðurhúsalofttegunda verði að dragast saman. Þó ekki með því að veðja á mótvægisáðgerðir, þær munu ekki duga til að leysa vandann. Það er óásættanlegt og varhugavert að stjórnvöld og stóriðjuver fresti sífellt erfiðum ákvörðunum um að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda.

Rafmagnspörf Qair er gríðarleg. Að afla raforku með vindorkugörðum, eins og Qair stefnir að, verður ekki gert án verulegs kolefnisspors við byggingu þeirra, viðhald og förgun. Auk þess er röskun umhverfisins óafturkræf. Umhverfið er okkur öllum ómetanlegt, ekki síst matvælaframleiðsla og íslenskri ferðaþjónustu sem byggja á óskemmdri og fallettri náttúru.

Í verksmiðju Qair verða hættuleg efni í notkun. Íbúar Hvalfjarðar hafa fengið nóg af slíku. Umhverfissvöktun fyrir Grundartanga er í skötulíki. Iðjuverin halda sjálf utan um alla þætti og ekki ástæða til að vænta þess að framleiðsla rafeldsneytis verði vöktuð betur. Blekkingaleikurinn sem felst í orðunum „græn orka“ leiðir athyglina frá kjarna málsins; freklegum yfirgangi á umhverfi, mengandi framleiðslu og hættulegum efnum. Því miður eru fallett orð ónothæf til þess að þvo í burtu þær gríðarlegu skemmdir á umhverfi, og mengun í lofti, láði og legi, sem fylgja framleiðsla á

hættulegum og eitruðum afurðum verksmiðjanna á Grundartanga, til dæmis áli, amonníaki og vetni og er þó ekki allt upp talið.

Stóriðjusvæðið á Grundartanga í Hvalfjarðarsveit hefur þanist gríðarlega út frá því Elkem hóf þar starfsemi á 8. áratugnum. Örstutt norðvestur af verksmiðjunum á Grundartanga er Melahverfið, vaxandi þéttbýli og þar er m.a. leikskóli. Miklu varðar að gæði lofts, vatns og moldar séu án minnstu mengunar þar sem annars staðar. Hvalfjörður VAR talinn einn fegursti fjörður Íslands, Byggingar stóriðjufyrirtækjanna, sem nú blasa við íbúum í Kjós og ferðafólki um Hvalfjörð, sýna hve gríðarleg starfsemi fer þarna fram. Nú er unnið að því að bæta enn við afar plássfrekri, 376.000 m², stórkaralegri og mengandi stóriðju á Grundartanga. Sjónmengun af svæðinu verður yfirgengileg sem mun hafa áhrif á gengi ferðamennsku í Hvalfirði.

Stóriðjusvæðið á Grundartanga er í miðri matarkistu Hvalfjarðar. Þar býr fólk sem framleiðir ýmis konar matvæli og hefur mikilla hagsmuna að gæta, að jarðvegur, loft, ferskvatn og sjór fái ekki í sig mengandi efni frá stóriðju á Grundartanga. Minnsti grunur um það veldur tortryggni og óánægju íbúa og atvinnurekenda á svæðinu. Ein bújarðanna í Kjós hefur lífræna vottun og framleiða bændur þar lífrænar mjólkurvörur fyrir stóran og vaxandi markað sem treystir á hreinleika vörunnar. Laxárvogur í Kjós er gegnt Grundartanga og í hann rennur Laxá í Kjós, ein gjöfulasta veiðiá landsins. Laxárvogur er á náttúruminjaskrá. Þorskur er veiddur í minni Hvalfjarðar, einnig inn fyrir Grundartanga.

F.h. Umhverfisvaktarinnar við Hvalfjörð

Ágústa Oddsdóttir

Daniela Gross

Meðfylgjandi fylgiskjöl:

Fylgiskjal 1: Matvælaframleiðendur og veiði í Hvalfjarðarsveit og Kjós

Fylgiskjal 2: Kort af Hvalfjarðarsveit

Fylgiskjal 3: Kort af Kjósarhreppi

Fylgiskjal 1

Matvælaframleiðendur í Hvalfjarðarsveit:

Bjarteyjarsandur (sauðfé)
Efra-Skarð (sauðfé)
E-Leirárgarðar (sauðfé)
Galtarholt (mjólkurkýr, sauðfé)
Hóll (mjólkurkýr, sauðfé)
Hrafnabjörg (sauðfé)
Hurðarbak (hænur)
Hvítanes (nautgripir)
Innra-Hólmur (mjólkurkýr, sauðfé)
Kambshóll (sauðfé)
Melar (svín)
Miðfell (mjólkurkýr, sauðfé)
Ós (nautgripir)
Skipanes (sauðfé)
Skorholt (sauðfé)
Súlunes (mjólkurkýr, sauðfé)
Vestra-Reynir (mjólkurkýr, sauðfé)
Ytra-Hólmur (mjólkurkýr)
Þaravellir (sauðfé)

Matvælaframleiðendur í Kjós

Flekkudalur (sauðfé, geitur)
Háls (nautgripir)
Hlíðarás (sauðfé)
Hækingsdalur (sauðfé)
Ingunnarstaðir (sauðfé)
Káranes (mjólkurkýr)
Káraneskot (mjólkurkýr)
Kiðafell (nautgripir, sauðfé)
Meðalfell (mjólkurkýr)
Miðdalur (mjólkurkýr, sauðfé)
Neðri-Háls (mjólkurkýr)
Sogn (nautgripir)
Stíflisdalur (sauðfé)
Þrándarstaðir (sauðfé)

Auk þess er veiði á eftirtöldum stöðum:

Bugða í Kjós (silungur og lax)

Hvalfjörður (þorskur)

Hvalfjörður við Brynjudal (kræklingur) .

Laxá í Kjós (lax og silungur)

Laxárvogur (kræklingur)

Meðalfellsvatn (silungur og lax)

Fylgiskjal 3

Áskell Þórisson

Umsögn birt 24.04.2024

Framleiðsla rafeldsneytis á Grundartanga, Hvalfjarðarsveit. Mál nr 284/2024. Athugasemdir vegna umhverfismatsskýrslu, (mats á umhverfisáhrifum).

Undirritaður, íbúi í Ægissíðu í Hvalfjarðarsveit, gerir eftirfarandi athugasemdir.

Ég hef skilið það svo að ætlunin sé að nota vindorku til að knýja verksmiðjuna að hluta eða öllu. Það þarf afar stóran skóg af vindmillum svo fyrirtæki af þessari gerð og stærð fái næga orku. Það er óábyrg ævintýramennska svo ekki sé meira sagt að láta sér detta í hug að byggja vindmillur á Vesturlandi til að fullnægja orkuþörf fyrirtækis á borð við það sem hér um ræðir.

Ég get ekki fallist á að reistar verði vindmillur á Vesturlandi til að framleiða orku handa svona ráðslagi. Mengun frá vindmillum er ekki einasta umtalsverð heldur er vandkvæðum háð að endurvinna efnið sem í þeim er þegar líftíma þeirra líkur. Vindmillur eru auk annars hættulegar fuglalífi og þær eru til lýta í landslagi og er þá ekki mikið sagt.

Fram hefur komið að framleiðslan noti 840 MW af rafmagni. Það er ekkert smáræði sem vindmillurnar eiga að búa til. Vatnsnotkun er umtalsverð og ég hef ekki heyrt að gerðar hafi verið rannsóknir vatnsbúskap svæðisins.

Nú er það svo að þegar erlend fyrirtæki hafa sýnt Íslandi áhuga hafa þau sjaldnast mikinn áhuga á náttúrverndarmálum. Það sést m.a. vel á því hvernig eldisfyrirtæki umgangast sjávarbotna í íslenskum fjörðum. Ég hef enga ástæðu til að ætla að þeir sem hér halda um stýrið séu ábyrgari en þeir sem eru önnur kafnir við að drepa botn- og sjávarlíf í íslenskum fjörðum. Ef rétt er að framkvæmaaðilinn geri ráð fyrir að hann hafi sjálfur umsjón með umhverfissvöktuninni, þá er það slík gamansemi að erfitt er að skilja hana til fulls.

Starfsmenn stórra, ríkra fyrirtækja eru sérfræðingar í að sannfæra íslenska stjórnvöld um að styðja sig í einu og öllu. Saklausir sveitamenn í sveitarstjórnnum eru oft auðveld bráð en ég hugsa samt sem áður að vesturlenskir sveitarstjórnarmenn geti reynst erfiðari hjalli en stjórnunarliðið í ráðuneytum og fjármálastofnunum. Sveitastjórnir Vesturlands eru nær náttúru landsins og vita sem er að óviturleg ráðstöfun lands er óafturkræf. Sú staðreynd hefur hins vegar lengi þvælst fyrir þeim sem stýra þjóðarskútunni.

Áskell Þórisson

Ægissíðu

301 Akranes

Athugasemdir vegna máls nr. 284/2024. Framleiðsla rafeldsneytis á Grundartanga

Við undirrituð eigendur og ábúendur á Kalastöðum í Hvalfirði mótmælum fyrirhugaðri framleiðslu rafeldsneytis á Grundartanga. Við gerum eftirfarandi athugasemdir.

- Í umhverfismatsskýrslu Qair kemur fram að óveruleg neikvæð áhrif séu af verksmiðjunni á loftgæði. Nú er það þannig að í dag er svæðið á Grundartanga án efa eitt mengaðasta svæði landsins og öll viðbót við það, þó svo óveruleg séu, er of mikið. Grundartangasvæðið er í næsta nágrenni við þéttbýlissvæðið Melahverfi þar sem fyrirhuguð er frekari uppbygging. Þar býr nú þegar fjöldi barnafjölskyldna og þar er leikskóli sveitarfélagsins. Við vísum líka til þess að fyrirhuguð verksmiðja er nánast í túnfæti Eystra Miðfells þar sem er matvælaframleiðsla. Á Grundartanga er einnig framleiðsla á fódri fyrir mjólkurkúr, hænsni og svín. Það er ekki endalaust hægt að bæta við mengun og halda að allt sleppi.
- Í skýrslunni segir einnig að óveruleg neikvæð áhrif séu á hljóðvist. Sama á við hér og í fyrri lið. Þegar glasið er fullt, þá flýtur út úr því við að bæta á það. Við sem höfum búið á þessu svæði í áratugi vitum að hljóð bergmálar gífurlega hér í firðinum. Iðulega berast hljóð alla leið frá Grundartanga inn að Bjarneyjarsandi og samsvarandi í Kjósinni. Það sem þírrar mann einna mest er stöðugur niður sem eyðileggur lífsgæði allra sem búa hérna. Við minnum aftur á Melahverfið, íbúa þar og börnin á leikskólanum. Þegar þú nærð á góðvirðisdögum ekki að slappa af í heita pottinum út af hávaðamengun, hvernig er þá fyrir blessuð börnin að hafa þetta stöðugt í eyrunum. Það þýðir ekki að miða við einhverja staðla sem ekki taka tillit til aðstæðna hér í tiltölulega afmörkuðum firði og skoða samlegð út frá því.
- Við erum í ferðaþjónustu og teljum að þetta ferlíki sem verksmiðjan er muni hafa skaðleg áhrif á okkar starfsemi og annarra ferðaþjónustuaðila á öllu Vesturlandi. Þegar komið er upp úr göngunum og útsýnið fer að aukast hafa ferðamenn iðulega stoppað, tekið myndir og notið útsýnis. Ferlíkið á eftir að skemma mikið fyrir þeirri upplifun ferðamanna. Í Kalastaðakoti, nánast upp við þar sem verksmiðjan er fyrirhuguð er sumarhús sem hefur verið leigt út. Þetta á eftir að hafa gífurleg neikvæð áhrif á rekstraraðila þess bústaðar.
- Fjöldi sumarhúsa í Hvalfirði, beggja megin fjarðar, hefur aukist mikið og t.d. má nefna að bara í okkar landi eru 54 lóðir sem fólk hefur tekið á leigu til að byggja sér sælureit. Þannig að tilkoma verksmiðjunnar mun ekki einungis skerða lífsgæði okkar heldur einnig hundruðum gesta í þessum og öðrum bústöðum. Við bendum á að hinum megin við fjórðinn er eitt af baðlónum landsins. Verksmiðjan mun blasa við gestum þess og eyðileggja upplifun þeirra. Sjónmengun er því gífurleg og veldur öðrum beinu tjóni.
- Verksmiðjan, verði hún byggð, sem vonandi verður ekki, verður á stærsta atvinnusvæði á Vesturlandi. Þó svo skýrslan segi að áhrif vegna efnanotkunar séu óverulega neikvæð, þá er það áhætta sem við teljum að sé ekki verjanleg fyrir aðra starfsmenn á svæðinu, fyrir íbúa í Melahverfi

og börnin á leikskólanum. Við erum það gömul að við munum vel þegar sprengingin var í Áburðarverksmiðjunni í Gufunesi og kröfu íbúa þar um að verksmiðjan yrði fjarlægð vegna áhættu sem starfsemi hennar ylli íbúum í nágrenninu. Íbúar í Hvalfjarðarsveit og þeir sem vinna á Grundartanga eiga sama rétt á áhættulausri tilveru.

6. Því er haldið fram í skýrslunni að verksmiðjan og framleiðsla hennar sé mikilvæg fyrir orkuskipti hér á landi. Við vísum þessu á bug og bendum á að á fundi sem haldinn var af Qair fyrir íbúa hér á svæðinu kom fram að af þeirri orku sem komi inn í verksmiðjuna, skili sér einungis 25% í orku sem ammoníak. Þetta er því algjör sóun á orku og alls ekki það sem við Íslendingar þurfum. Okkur grunar að til standi frekar að flytja framleiðsluna úr landi og selja erlendis enda kemur sá möguleiki fram í 2. kafla skýrslunnar.
7. Við teljum nauðsynlegt að skoða þessa fyrirætlun varðandi verksmiðjuna á Grundartanga í stærra samhengi. Það er ljóst og hefur ítrekað komið fram að orkuna fyrir verksmiðjuna á að stórum hluta að fá með því að reisa vindmyllur víðs vegar um Vesturland í mikilli óþökk íbúa í þeim sveitarfélögum. Þessar vindmyllur koma til með að hafa mikil áhrif á ásýnd landsins og lífsgæði íbúa á þeim svæðum.
8. Í skýrslunni er talað um að ef þessi verksmiðja komi ekki, þá komi hvort eð er annað í hennar stað, þar sem þetta er skilgreint atvinnusvæði. Við teljum að flestir íbúar hafi séð fyrir sér að á þessu svæði myndi vera áframhaldandi uppbygging smærri fyrirtækja sem yrðu með raunverulega græna framleiðslu eða þjónustufyrirtæki.
9. Við mótmælum því að Qair annist sjálfir eftirlit með starfsemi sinni. Við teljum að nú þegar liggja fyrir neikvæð reynsla af því að hagsmunaaðilar annist sjálfir þetta eftirlit. Við munum eftir einum fundi þar sem var verið að fjalla um skýrslu þess árs og þar sem fram kom að eitt fyrirtækið hafði farið meira en 100% fram úr sínum losunarheimildum og það var skautað létt yfir það þar sem þetta væri svo lítið af heildarmengun á svæðinu.

Virðingarfyllst

Brynja Þorbjörnsdóttir kt. 70658-2089
Þorvaldur Magnússon kt. 271254-3779

Við sem ætlum að taka við Kalastöðum á næsta ári eða þar næsta tókum undir alla liði hér að ofan.

Bjarki Þór Þorvaldsson kt. 300181-3769
Cecilia Kvaavik kt. 070979-3499

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Efni: Umsögn við mál nr. 284/2024, framleiðsla Qair á rafeldsneyti.

Elkem gerir eftirfarandi athugasemdir:

1. Öflun vatns

Í umhverfismatsskýrslu (sjá t.a.m. kafla 3.6 og 6.5.2) er fjallað um vatnsöflun fyrirhugaðra framkvæmda og framleiðslu Qair. Þar er tiltekið að Vatnsveitufélag Hvalfjarðarsveitar sf. („vatnsveitan“) sé að vinna að aukinni vatnsöflun og að talið sé mögulegt að auka vatnsöflun um 50-70 l/s á svæðum sem eru til skoðunar. Eftir því sem Elkem kemst næst hefur vatnsveitufélagið nær einungis aðgang að vatnslindum sem eru að mestu leyti í eigu Elkem. Heimild vatnsveitufélagsins til notkunar á því vatni byggist á samningi Elkem og vatnsveitufélagsins frá 26. nóvember 2012. Á grundvelli þess samnings fékk vatnsveitufélagið útgefið nýtingarleyfi frá Orkustofnun til nýtingar grunnvatns, dags. 30. september 2015 til nýtingar á allt að 40 l/s. Gildissvið nýtingarleyfisins byggir alfarið á framangreindum samningi vatnsveitufélagsins og Elkem. Þá er skýrt kveðið á um, í samningi félaganna, að Elkem njóti forgangs að vatni úr sínum lindum í takt við þarfir Elkem.

Samkvæmt umhverfismatsskýrslu þarfnast fyrirhuguð framleiðsla Qair á rafeldsneyti töluverðs vatns, bæði til framleiðslu og til kælingar. Í umhverfismatsskýrslu er fjallað um að reynt verði að nýta sjó til kælingar, án þess þó að tilgreina hvernig staðið verði að því og að hvaða marki sjór verði nýttur til kælingar.

Í samhengi við vatnspörf Qair og umfjöllun um það hvernig henni verði mætt bendir Elkem á að þrátt fyrir að gerður hafi verið samningur við vatnsveitufélagið um nýtingu á vatnslindum Elkem, og að vatnsveitufélagið hafi nýtingarrétt á allt að 40 l/s, þá fær Elkem ekki séð hvernig vatnsveitufélagið hyggst auka vatnsöflun á svæðinu. Elkem hefur a.m.k. gert vatnsveitufélaginu ljóst að Elkem hugnast ekki að vatnstaka verði aukin umfram það sem rúmast innan núverandi heimilda. Þá hefur Elkem jafnframt gert vatnsveitufélaginu ljóst að vegna framtíðaráætlana Elkem sér Elkem fram á aukna vatnspörf fyrir eigin rekstur, m.a. vegna áætlana um orkuendurvinnslu. Af þeim sökum getur vatnsveitufélagið ekki lofað öðrum aðilum en þeim sem nú njóta vatns úr lindum Elkem (almennigur og núverandi rekstraraðilar í Hvalfjarðarsveit), vatni úr lindum Elkem. Elkem getur því ekki séð hvernig vatnspörf Qair verður mætt þar sem ljóst að ekki verður hægt að nýta vatn úr lindum Elkem í þann rekstur.

Loks er rétt að benda á að Elkem mun, ef þörf krefur, gæta hagsmuna sinna ef í ljós kemur að vatnsveitufélagið hefur veitt viljrði fyrir ferskvatni, úr lindum Elkem, umfram sínar heimildir. Sá samningur er sem veitir vatnsveitufélaginu heimild til notkunar á vatnslindum Elkem var hugsaður sem bráðabirgðaúrræði á meðan vatnsveitufélagið

myndi finna aðrar lausnir til að mæta sinni vatnspörf og er samningurinn uppsegjanlegur með eins árs fyrirvara. Gildi nýtingarleyfis vatnsveitufélagsins er alfarið háð því að til staðar sé samningur um nýtingu á vatnslindum og fellur nýtingarleyfið því, að mati Elkem, sjálfkrafa úr gildi ef samningnum er sagt upp. Því liggur fyrir – ef vatnsveitufélagið aflar ekki annarra vatnslinda – að Qair mun ekki geta mætt sinni vatnspörf á grundvelli vilyrðis vatnsveitufélagsins og/eða Faxaflóahafna.

2. Ammóníakleki og áhrif á Elkem

Í áhættumati kemur fram að litlar líkur séu á ammoníakleka miðað við þær mótvægisáðgerðir sem Qair hefur áætlað að framkvæma. Ef atvik kæmi upp er nauðsynlegt að fyrirtækið skilgreini áðgerðir í samráði við fyrirtæki á Grundartanga til að tryggja skjóta rýmingu.

3. Umhverfisvöktun á Grundartanga

Gert er ráð fyrir því í umhverfismatsskýrslu að fyrirtækið sé þáttakandi í umhverfisvöktuninni á Grundartanga. Samtal hefur ekki átt sér stað við Elkem sem er eitt af þeim fyrirtækjum sem reka umhverfisvöktunina. Tryggja þarf að samningar vegna þátttöku í umhverfisvöktun á Grundartanga liggja fyrir áður en fyrirhuguð starfsemi Qair hefst.

4. Viðbragðsaðilar

Miðað við aukna áhættu sem starfsemi Qair bætir við núverandi áhættu á Grundartanga þarf að tryggja fullnægjandi neyðarviðbragð opinbera viðbragðsaðila ef hættuaðstæður skapast.

5. Niðurlag

Framangreindar athugasemdir ramma inn helstu áhyggjuefni og ábendingar Elkem vegna fyrirhugaðra framkvæmda Qair. Ekki er um tæmandi umfjöllun að ræða og áskilur Elkem sér rétt til að koma að frekari athugasemdum ef tilefni er til.

Virðingarfyllt,

f.h. Elkem Ísland ehf.

Álfheiður Ágústsdóttir

Álfheiður Ágústsdóttir, forstjóri.

Hér á eftir koma athugasemdir sem ég, íbúi í Kalastaðakoti geri við umhverfismatssskýrslu fyrir nýrri rafeldsneytis framleiðslu á Grundartanga (Katanesi) .

Það er algerlega ósættanlegt að skýrsla/viðauki Eflu inn í þetta verkefni skuli vera á ensku sökum þess að mikilvægi þessa hluta er tæknilegur, mikill og snertir hann einnig alla landsbyggðina ekki einungis Hvalfjarðarsveit og nærsveitunga. Einnig er þar að finna upplýsingar sem skipta máli í þessu verkefni Qair.

Í 3.kafla 11.mgr í álitni Skipulagstofnunar um matsáætlun fyrir framleiðslu rafeldsneytis á Grundartanga (Orkuöflun og tenging við við flutningskerfi raforku) kemur fram að aflþörf verksmiðjunar verði um 840 MW og að þróun verkefnisins sé meðal annars háð raforkuöflun. Það kemur fram að Qair vinni að öflun orku, m.a. með vindorkugörðum og að tenging við meginflutningskerfi raforku sé góð.

Í sama kafla kemur fram að í umhverfisskýrslu þurfi að gera grein fyrir því hvernig flutningsgeta háspennulína að Grundartanga svæðinu fellur að orkuþörf eldsneytisframleiðslunar og hvaða endurbóta er þörf á á flutningskerfinu svo áform Qair geti orðið að veruleika.

Í umhverfismatssskýrslu þarf einnig að gera grein fyrir því því hvort fyrirhuguð eldsneytisframleiðsla sé hugsuð þannig að hún geti starfað með sveiflukenndu framboði af raforku, og að þurfi að setja orkuþörf verkefnisins í samhengi við mögulega orkuöflun. Gera þarf grein fyrir fyrirhugaðri orkuöflun á vegum fyrirtækisins og mögulegri þörf fyrir frekari orku. Í ljósi þess hve orkuþörf verkefnisins er mikil þarf að setja umfang orkuframkvæmda í samhengi sem auðvelt er að skilja, m.a. með því að bera orkuþörf saman við uppsett afl í vatnsaflsvirkjunum Landsvirkjunar og þess landrýmis sem þarf undir vindorkuver og áætlaðan fjölda vindmylla sem þarf til að fullnægja orkuþörf starfseminna og að upplýsa um allar framkvæmdir á vegum annarra aðila sem eru forsenda hinnar fyrirhuguðu framkvæmdar.

Í Enskri samantekt Eflu á málinu kemur einungis brot af kröfum skipulagstofnunar fram og fátt af því sem fram kemur heldur vatni.

Í skýrslunni er að mestu dregin fram kerfisáætlun landsnets 2023-2032 og plan þeirra að nýrri byggðalínu sem tengir orkuframleiðslu á austurlandi saman við aukna orkunotkun í þéttbýli m.a. á suðvesturlandi.

Plan Landnets að bættri byggðalínu á sér langan aðdraganda og hefur verið lengi í uppbyggingu, þeirra hugmynd að auknu afhendingaröryggi felur í sér uppsetningu á 220kV háspennulínum frá tengivirkinu að Klafastöðum í Hvalfirði að tengivirkinu Rangárvöllum á Akureyri. Þær línur; Holtvörðuheildarlína 1 og 3, ásamt Blöndulínu 3 og Rangárvallalínu 3, bæta afhendingaröryggi landsmanna um muna og gætu til að mynda komið í veg fyrir þær orkuskerðingar sem eru að eiga sér stað vorið 2024. Þessi nýja norður tenging færir Grundartanga frá 674MW í n-1 tenginu yfir í 1400MVA í n-1 tengingu. Það sem hinsvegar kemur ekki fram er að þessi umtalsverði flutningur raforku í gegnum HH1 sem Qair gerir ráð fyrir breytir flutningskerfinu í einskönar „spilaborg“.

Í kerfisáætlun Landsnets 2023-2032 eru sett upp hermílkön fyrir rafeldsneytisver staðsett á þekktum iðnaðarsvæðum um landið og gert er ráð fyrir um 2000MW af afli í nefnda framleiðslu ásamt vindorkuvinnslu á vestur og suðurlandi.

Í hermílkununum kemur fram að HH1 og HH3 þurfi meiri flutningsgetu en aðrar línur í nýju tengingunni við norðurlandið (tvöfaldan leiðara) og að raunveruleg nýtanleg orka sé minni en annar fasi Qair kæmi til með að þurfa. Mikið álag á áður nefndum línum skapar svokallaða „spilaborg“. Til þess að kerfið getið

staðið af sér truflanir á HH1, RA3 og KR3 í hermilíkununum er þörf fyrir að reisa aðra tengingu við norðurlandið annað hvort með tvöföldun 220kV línuleiða meðfram fyrrnefndum línunum (300km) eða með nýrri línuleið yfir hálendið frá Þjórsár-tungnaárvæðinu og norður að Blöndu, Rangárvöllum eða Kröflu. Í öðrum orðum, þá stendur raforkuflutningskerfið ekki traustum fótum í eftirfarandi atvikum við rafeldsneytisframleiðslu nema með byggingu annarar tengingu milli landsvæða.

Skýrsla Qair um tengingar fyrir rafeldsneytis verksmiðju sína kemur einnig inn á að möguleiki sé að stóla á Brennimelslínu 1, (þá með uppfærslu á núverandi línu). Sækja þyrfti þá afl frá suð-vestur horninu, sennilega Þjórsár og tungnaárvæðinu, þar sem nú þegar er aflskortur og skerðingar, og jafnvel þó svo að umdeild Hvammsvirkjun á fyrrnefndu svæði verði byggð þyrfti 10x aflið frá henni til þess að knýja áfram rafeldsneytis framleiðslu Qair, eða rúmlega núverandi framleiðslu Kárahnjúkavirkjunar.

Raforkuöflunaráætlun Qair er ósættanleg og fer illa með náttúrulega innviði Íslands sökum þess að hvorki er innistæða fyrir tengingum eða úttekt frá raforkukerfinu og ætti íslenska þjóðin að fá að hafa sína skoðun á hvernig raforku sé háttað, sér í lagi þegar talað er um rúmlega fjórðun landsframleiðslu. Orkuöflun Qair er alltof háð margbreytilegum þáttum sem eiga í hættu á að verða ekki að veruleika og eða verða ónothæfir sökum aðstæðna í kerfinu.

Gylfi Karlsson kt: 130102-3360

Jóhanna Guðný Harðardóttir

Umsögn birt 24.04.2024

Fyrirhuguð og svokölluð "græn vetnisframleiðsla" í Hvalfirði á vegum fyrirtækisins Qair mun valda stórfelldum og óafturkræfum skaða á svæði landbúnaðar, íbúabyggðar og ferðapjónustu í þeirri náttúruverlu í nágrenni borgar sem Hvalfjörður er.

Qair er rekið á erlendum grunni og virðist hvorki bera virðingu fyrir landi né þjóð í áformum sínum og sýnir sig í þeim eyðileggingarmætti á náttúru og mannlíf sem verksmiðjunni fylgir.

Hér er um beina efnaverkmiðju að ræða og lagt upp með að breyta hreinum íslenskum auðlindum s.s vatni og lofti í ammoniak með rafmagni. Ferlinu sem slíku er því alls ekki hægt að líkja við "umhverfissvæna eða græna" framleiðslu. Áhætta á sprengingum og slysum við ferlið fylgir einnig þótt hvergi sé á það minnst í mati. Af fundi sem haldinn var vegna framkvæmdanna var helst að heyra að vöktun með umhverfisáhrifum yrði í höndum fyrirtækisins sjálfs.

Skaðsemi af völdum framkvæmdanna yrði yfirgripsmikil og hefði mjög ill áhrif á land og lífsgæði íbúa í Hvalfirði og Kjós. Gígurlegt landflæmi færi undir framkvæmdina með tilheyrandi sjónmengun og ýmisskonar umhverfisáhrifum á loftgæði, hljóðvist og lífríki lands og sjávar, sem alls ekki er fyrirséð við byrjun framkvæmda. Miklar menningarminjar eru í hættu og rýrnun á verðmæti allra eigna í nágrenninu.

Rafmagnsþörf þessarar framkvæmdar er slík að miðað við aðstæður sem nú ríkja í raforku- og virkjunarmálum á landinu má telja að framleiða þurfi rafmagn með óhefðbundnum hætti s.s.

Vindmyllum, sem yrðu enn viðbót við þá skaðsemi sem efnaverkmiðjan veldur lífríkinu.

Framleiðsla af þessari tegund á engan veginn erindi á svæði þangað sem lofað var að ekki yrði stofnað yrði til frekari stóriðju. Hún á heldur ekki erindi þangað sem engin fallvatnsorka er í boði. Öll aðföng, rafmagns- og efnisflutningur vegna framleiðslunnar bætist við þann umferðarpunga í landi og sjó sem fyrir er af völdum verkmiðja við Grundartanga og veldur bæði mengun loftis og sjávar sem og slysa-hættu.

Jóhanna G. Harðardóttir

Hlésey, Hvalfjarðarsveit

Qair verksmiðja:

Hér á eftir eru okkar athugasemdir sem við eigendur Kalastaðakots gerum við fram komin drög að umhverfismatsskýrslu fyrir nýrri rafeldsneytis framleiðslu á Grundartanga (Katanesi)

1. Aðalskipulag: Fram komin gögn um byggingar á svæðinu samræmast ekki núverandi skipulagi fyrir svæðið. (hæð og staðsetning)
2. Hávaðamengun: Fram kemur að hávaði frá verksmiðjunni sé óverulegur. Við höfum áður bent á að hávaði frá núverandi iðnaði sé töluverður og við ákveðin veðurskilyrði er hann mikill og á þessi hávaðamengun við langt út fyrir það svæði sem sýnt er í skýrslunni. Við rekum ferðaþjónustuhús í aðeins 1.500m fjarlægð frá áætluðum byggingum en á það er hvergi minnst í drögum Qair að umhverfismatsskýrslu. Í þessu húsi dvelja ferðamenn nótt og dag þó ekki sé hægt að kalla húsið íbúðarhús. Í aðeins 2.000m fjarlægð frá væntanlegum byggingum verksmiðjunnar leigjum við út samkomusal og tjaldsvæði. Ógerningur er að fullyrða hversu mikil áhrif viðbótar hávaði kann að hafa á okkar ferðaþjónustu en þó er hægt að fullyrða að hún yrði ekki jákvæð. Ef af verksmiðjunni verður mun það rýra til muna upplifun gesta og viðburðarhaldara með niðinn frá verksmiðjunni í nokkurra metra fjarlægð. Skýrsla frá 2016 segir að hávaði geti farið yfir hávaðamörk frá núverandi iðnaðarsvæði í byggð innan 5km radius frá verksmiðjusvæðinu á Grundartanga.
3. Ásýnd: Ásýndarmyndir sýna gríðarlega mikið umfang bygginga svo ekki sé minnst á hæð þeirra. Miðað við þessar myndir þá á að fegra ásýnd bygginga séð frá sjó en ekkert að gert til að gera hið sama séð frá heimilum í sveitarfélaginu. Þó byggingar séu sagðar flestar um 20 metra háar þá eru þær líka 40 og 60 metra háar (sílf og strompur). (til samanburðar er Hallgrímskirkja 63m há). Þetta mun tvímælalaust hafa mjög neikvæð ásýndaráhrif frá okkar jörð og mun klárlega rýra virði eigna okkar ásamt því fjárhagstjóni sem hún mun hafa á ferðaþjónustu okkar og annarra sveitunga. Byggingar og ásýnd verksmiðjunnar mun að auki hafa neikvæð áhrif á skipulagða frístundabyggð á jörðinni okkar.
4. Vistkerfi: Lóð verksmiðjunnar liggur þétt að Katanestjörn og er há grunnvatnstaða umhverfis tjörnina, Jarðvegsskipti fara fram á lóðinni og hún ræst fram til sjávar með skurðum eða fráveitukerfi. Erfitt er að sjá fyrir hvernig hægt verður að viðhalda

gunnvatnsstöðu umhverfis tjörnina á meðan og eftir að framkvæmdum líkur þegar búið verður að dreina svo stórt svæði nánast á bökkum tjarnarinnar.

5. Raflínur: Það er algerlega óásættanlegt að skýrsla/viðauki Eflu inn í þetta verkefni skuli vera á ensku. Að okkar mati þá eru að finna þar upplýsingar sem skipta máli í þessu verkefni Qair. Í viðaukanum kemur fram að Landsnet gerir ráð fyrir 400 til 450MW sem hægt væri að bæta við flutningsgetuna að Grundartanga en eins og þeir taka fram í skýrslunni þá nægir það ekki fyrir 2 byggingaáfangu Qair. Einnig er minnst á uppfærslu á Brennimelslínu 1 úr 220KV í 440KV. Einnig gæti komið til þess að aftengja (disconnect) vindorkuverin frá kerfinu ef og þegar óróleiki myndast. Af þessu má sjá að afhending á raforku til verksmiðjunnar er ekki tryggur né nægur miðað við núverandi plön. Til upplýsinga þá höfum við í dag 33 háspennumöstur í landi Kalastadakots, fyrir okkur er það meira en bara áhugamál hvernig þessi verksmiðja verður tengd við landsnetið.
6. Raforkuframleiðsla: Qair er með plön um að reisa vindmillugarða víða um land eða alls 797MW. Miðað við 5MW vindmillur þá þarf 160 stk til að mæta þeirri þörf. Svo þarf að taka tillit til nýttni vindmillunar sem er ca. 40% að jafnaði sem leiðir til þess að það þarf að setja upp 400stk til að ná fram þessum plönnum. Það kom fram á íbúafundinum sem haldin var að Laxárþakka að nýttni verksmiðjunnar væri aðeins 25% og var því ekki mótmælt að hálfu Qair. Að halda því fram að Qair sé að gera umhverfinu gott með því að framleiða vetni og almoníak til að minnka notkun á jarðefnaeldsneyti á sama tíma og þeir nýta aðeins 25% af grænni hreinni orku sem framleidd yrði fyrir verksmiðjuna er merkileg framsetning á tímum orkuskrorts.
7. Umhverfismat: Það er sérkennilegt að sjá hvernig þessi umhverfismöt og leyfi eru unnin (á ekki bara við um þetta verkefni). Eins og við skiljum þetta þá getur Qair t.d. fengið samþykkt umhverfismat á verksmiðjuna þó að aðrir þættir eins og fluttningur rafmagns og aðgengi að veitu og hafnarkerfum séu á annara forræði og sum bundin við önnur umhverfismöt og breytingar á aðalskipulagi og fleira. Okkur er ekki kunnugt um stöðu vindmylluverkefna Qair en væntanlega þurfa þau öll að fara í umhverfismat auk þeirra raflína sem að þeim liggja en á þessari stundu veit engin hvaða meðferð málin fá eða hver niðurstaðan verður fyrir hvert og eitt verkefni eða hvort verkefniin fái yfir höfuð samþykkt umhverfismat.

Karl Ingi Sveinsson kt. 070566-4009

Sigrún Vigdís Gylfadóttir kt. 250172-3469

dags. 25.apríl 2024

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b, 105 Reykjavík

Efni: Athugasemd eigenda Stóra-Botns við umhverfismatskýrslu Qair á Íslandi ehf .

Með tölvupósti 13. mars sl., vakti Skipulagsstofnun athygli okkar á því að föstudaginn, 15. mars 2024 hæfist kynning á umhverfismatskýrslu vegna framleiðslu rafeldsneytis á Grundartanga, mál nr. 284/2024.

Eigendur Stóra-Botns gerðu athugasemd 27. febrúar 2023 við *matsáætlun* Qair á Íslandi ehf frá janúar 2023, en í áætluninni segir m.a. í kafla 6.3 (Innviðir):

„[...] Leggja þarf mat á er vatnsöflun á svæðinu. Samningar verða gerðir við Faxaflóahafnir um útvegum vatns til framleiðslunnar. Framleiðsla vetnis er sá þáttur í framleiðsluferlinu sem notar mest ferskvatn. Auk þess er þörf á kælivatni sem getur verið sjór að hluta til. Í umhverfismatskýrslu verður gerð grein fyrir nýtingu innviða, tengingu við raforkukerfi og ferskvatnskerfi.“

Í matsáætluninni kemur ekki fram hvernig vatnsöflun verður háttað, nema með tengingu við ferskvatnskerfi.

Í *umhverfismatskýrslunni* segir hins vegar í samantekt, innviðir, bls. IV 2. mgr:

„Vatnsveitufélag Hvalfjarðasveitar, sem Faxaflóahafnir eru aðili að, vinnur nú að aukinni vatnsöflun fyrir iðnaðarsvæðið á Grundartanga. Í fyrsta lagi er unnið að aukinni vatnstöku inn á veitusvæði vatnsveitunnar. Talið er mögulegt að auka vatnsöflun um 50- 70 l/s á svæðum sem eru til skoðunar, samkvæmt rannsóknum og undirbúningsvinnu. Í öðru lagi er unnið að skoðun á sjótöku í landfyllingum í Grundartangahöfn fyrir iðnaðarvatn og til að nýta sjó sem kælimiðil, en samningur við Faxaflóahafnir tilgreinir að leigusali útvegi vatnið.“

Einnig segir í skýrslunni í niðurstöðu umhverfismatsins, 6. mgr. bls.V:

„[...] Unnið er að vatnsöflun ferskvatns í sérstöku verkefni þar sem tekið er tillit til stöðu og þróunar vatnshlota.“

Samkvæmt ofanrituðu greinir umhverfismatskýrslan ekki frá því hvernig vatns verður aflað til vetnisframleiðslunnar þrátt fyrir fyrirheit um það í matsáætluninni. Eingöngu er vísað til þess að unnið verði að því.

Við gerum athugasemd við að haldið sé áfram undirbúa vinnu við framleiðslu vetnis á Grundartanga án þess að fyrir liggi hvernig vatns verður aflað til framleiðslunnar, því það er stórt hagsmunamál margra hvernig að því verður staðið.

F.h. eigenda Stóra-Botns
Kristinn Zimsen, kt. 150142 7769
Furugerði 12, 108 Reykjavík

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Sent með tölvupósti á: skipulagsgatt@skipulagsgatt.is

Reykjavík, 6. maí 2024

Efni: Efnaverksmiðju á Grundartanga – mat á umhverfisáhrifum

Loftslagsáhrif

Nauðsynlegt er að mati Landverndar að skýr lífsferilsgreining með tilliti til losunar gróðurhúsalofttegunda liggi fyrir áður en ákvörðun er tekin um að fara af stað í að reisa verksmiðjuna. Þar verður að leggja mat á m.a. losun vegna byggingu verksmiðjunnar og orkuöflunar sem og skilgreinda losun frá aðföngum og landnotkun vegna beggja þátta. Þá er nauðsynlegt að skilgreina losun vegna flutninga afurða og aðfanga. Nauðsynlegt er að skilgreina mögulegan leka á metani og annarra efna er áform eru um að framleiða í verksmiðjunni. Metan er um 24x sterkari gróðurhúsalofttegund en koltvísýringur á 100 ára tímabili (mun hærra til skemmri tíma) og mjög lítil leki/slys getur því valdið miklum skaða.

Markmið í loftslagsmálum – orkuskipti

Stjórnvöld hafa sett fram metnaðarfull markmið í loftslagsmálum um kolefnishlutleysi fyrir 2040 og amk. 55% samdrátt í losun fyrir 2030 m.v. 2005. Skv. aðgerðaáætlunum og niðurstöðu starfshópa ráðuneytisins á samdráttur í losun að nást að miklu leyti með orkuskiptum. Stjórn Landverndar vill því varpa þeirri spurningu til Skipulagsstofnunar hvort stefnumörkun stjórnvalda í loftslagsmálum komi ekki í veg fyrir að hægt sé að fara fram með framkvæmd sem beinlínis vinnur gegn orkuskiptum með því að nýta orku sem ætti að fara í orkuskipti innanlands, til útflutnings. Vegna gríðarlegs orkusparnaðar sem felst í því að fara beint í rafmagn verður verksmiðjunnar ekki þörf fyrir innanlandsmarkað. Ef að áformað rafeldsneyti á Grundartanga verður sú framtíðarlausn sem þó liggur alls ekki fyrir enn þá liggur fyrir að öll framleiðslan fari erlendis og er það ekki í samræmi við stefnu stjórnvalda að orkan eigi að fara í orkuskipti innanlands. Ennþá skortir hinsvegar mjög mikið upp á að þróun á svokölluðum rafeldsneytismarkaði hafi verið þróuð þangað sem stefnt var að og því eru meðal annars fyrirtæki í sjávarútvegi að kaupa ný togskip í dag sem eru alfarið knúinn olíu. Því má eðli máls halda því fram að útgerðin sem er annar stærsti notandinn hafi ekki trú á þeim lausnum sem efnaiðnaðurinn hefur verið að reyna að þróa eftir öðrum leiðum.

Rétt er að benda á að samkvæmt orkuskiptaspá Orkuskiptunarforsvararinnar verður raforkunotkun árið 2030 vegna notkunar á rafeldsneyti eingöngu 4 GWh og eingöngu í samgöngum á landi. Ljóst er að risaverksmiða sem þessi er því ekki að stuðla að orkuskiptum á Íslandi heldur hægja á þeim með því að taka til sín gríðarlega raforku þar sem enn hefur ekki tekist að þróa nothæft rafeldsneyti nema með mjög óhagkvæmum hætti.

Flutningskerfi raforku

OAIR áætlað orkupörf verksmiðjunnar af áður óþekktri stærð hér á landi. Talað um öflugar tengingar við raforkukerfið á Grundartanga en látið hjá líða að lýsa hversu mikið þarf að stækka flutningskerfið sem og er látið hjá líða að vitna til álits Landsnets með hvaða hætti á að vera hægt að mæta slíkri eftirspurn eftir orku án þess að flutningskerfi þurfi að stækka verulega frá núverandi áætlunum. Ljóst er að sú viðbótarorka sem áformuð er mun kalla á miklar áskoranir og álag á raforkukerfið. Landvernd hafnar því með öllu að á meðan þróun rafeldsneytisframleiðslu hefur ekki náð markmiðum sínum og eða tækni til framleiðslu nema með jafn gríðarlegri orkunotkun, þá verði Landsnet að hafna óábyrgri og kostnaðarsamri uppbyggingu til að mæta þessu eina fyrirtæki, sérstaklega þegar um svo ósjálfbæra eftirspurn eftir raforku er að ræða. Ef raforkuframleiðendum og Landsneti er alvara með að mæta því gríðarlega orkumagni sem sett er á svið varðandi þessa einu efnaverksmiðju þá liggur fyrir að gera verður ítrustu kröfur að öll umsvif vegna stækkunar á flutningskerfi, aukinnar orkuöflunar o.s.frv. verði tekin föstum tókum. Hafa skal í huga að hér er um að ræða eftirspurn (840 MW) hjá einu fyrirtæki sem er umtalsvert meiri en Fljótsdalsvirkjun framleiðir (690 MW) þar sem fullkomlega óafturkræf náttúruspjöll áttu sér samhliða stað. Það er langsótt að ákall um jafn stórtæka orkuvinnslu og hér er um að ræða muni hafa minni áhrif en Kárahnjúkavirkjun og Hraunaveitur.

Landvernd hafnar því með öllu að leggja íslenska náttúru og samfélög undir með uppbyggingu vindorkuvera og jafnvel stóraukins þrýstings á frekari vatnsaflsvirkjanir til að kynda undir útflutningi á rafeldsneyti sem augljóslega er vegna stærðarinnar meginmarkmiðið. Í skýrslunni er ekki að finna að ávarpað sé orkunýtni eða orkutap og má furðu sæta að þegar jafn gríðarleg áform um orkuframleiðslu eru sett á svið að það skuli ekki einu sinni vera talið ástæða til að sýna ábyrgð í umgengni við þá orku sem þarf að afla.

Orkuöflun

Fram fyrir liggur að áformin í sinni stærstu mynd kallar á 840 MW orkuframleiðslu. Þetta er meira afl en í stærstu virkjun landsins, Fljótsdalssvirkjun sem er um 690 MW. Stjórn Landverndar gerir alvarlegar athugasemdir við að setja slík áform á svið þegar það liggur fyrir að það er ekkert framboð af raforku í landinu til að mæta slíkum loftfímleikum sem hér er verið að setja á svið, nema því aðeins að ráðast í gríðarlegar stórar og nýjar virkjanaf framkvæmdir samhliða. Það verður jafnhliða að gera þá kröfu á Skipulagsstofnun að hún hafi yfirsýn yfir önnur þau áform sem eru hliðstæð og eru á teikniborðinu víðar um landið þegar kemur að áhuga á rafeldsneytisframleiðslu sem engin grunnþekking er á hér á landi. Það að kalla eftir stórkostlegum nýjum orkumannvirkjum með tilheyrandi náttúruspjöllum í þeim eina tilgangi að flytja út rafmagn í stað þess að einbeita sér að innlendum orkuskiptum. Áformin hér um risaefnaverksmiðju á Grundartanga eru sett fram af algjöru ábyrgðarleysi þegar kemur að umræðu um orkuöflun. Það liggur fyrir að vindorkuver munu aldrei ná að keyra uppí þá starfsemi sem áætlanir eru um í þessum eignum enda er vindorkuframleiðsla óáreiðanlegasti orkugjafinn sem verið er að nýta í dag. Vindorkuver eru ekki sjálfbær orkukostur þar sem þau geta ekki staðið á eigin fótum við raforkuöflun og verður því alltaf háð jafnvægisorku sem liggur ekki á lausu hér á landi. Það er því ábyrgðarlaust að setja jafn gríðarlega stórt verkefni í matsferli þegar viðkomandi fyrirtæki getur á engan hátt sýnt fram á með trúverðugum hætti hvernig á að vera hægt að mæta jafn gríðarlegri orkupörf og sett hefur verið á svið í þessu tilfalli.

Vatnsöflun

Verksmiðja af þeirri stærðargráðu sem um ræðir þarf gríðarlegt magn af hreinu vatni til framleiðslunnar. Gera verður ríkar kröfur vegna þessa einstaka þáttar við framleiðsluna þar sem um svo stórtæka nýtingu á hreinu vatni er um að ræða. Brýnt er því að viðeigandi kröfur verði gerðar og ítarleg úttekt eigi sér stað og mat á áhrifum af mögulegum afleiðingum á stórtækri nýtingu á vatnslindum á þeim svæðum sem fyrirhugað er að nýta.

Almennt matsþættir

Framkvæmdaaðilar ná ekki að leggja trúverðugt mat á heildaráhrif og alls ekki hvað varðar umhverfisþætti eins og vistgerðir og fuglalíf. Þá vantar mjög á hvernig skuli taka á förgun og eftir atvikum nýtingu aukaafurða sem og hvaða valkostir verði nýttir til flutninga á mjög svo vandmeðfórnum og stórvarasömum efnum. Þá er ekki verði lagt heildstætt mat á allt umfang efnaverksmiðjunnar ásamt þeim orkugjöfum sem eiga að knýja hana og flutningkerfi sem bæta þarf við. Samhliða verði unnið heildstætt losunarbókhald vegna framkvæmdanna allt frá uppbyggingu vindorkumannvirkja vegna raforkuframleiðslu við verksmiðjuna og til þeirra framkvæmda allra er lúta að verksmiðjunni sjálfri og starfsemi, flutninga o.s.frv.

Ástæða mikilvægis þessarar kröfu er að bæði efnaverksmiðjan og áformuð vindorkuver sem eiga að knýja verksmiðjuna eru á höndum sömu aðila þ.e. QAIR. Iceland.

Stórhættuleg efnaframleiðsla

Vetni, ammoníak og metan eru eldfim efni og sprengihætta er þar sem efni eru undir miklum þrýstingi. Vert er að minna á að alvarleg slys hafa í gegnum tíðina orðið á erlendum vettvangi við meðhöndlun á þessum efnum. Fljótandi metan flokkast sem eldfim lofttegund í 1.undirflokki samkvæmt reglugerð nr. 1272/2008.

Nánari sundurliðun og lýsing á efnum skortir og hversu mikið magn af hverju þeirra er ætlað að geyma í verksmiðjunni á hverjum tíma. Það er ábyrgðarhluti af hálfu framkvæmdaðila að vitna til vistvænna orkugjafa sem fram hefur komið nema því aðeins að hægt sé að tryggja með 100% hætti að það sé hægt að koma í veg fyrir mengunarslys og það hefur fyrirtækið alls ekki gert og mun ekki geta frekar en önnur fyrirtæki sem hyggja á slíkan efnaiðnað ekki síst á svo gríðarlega stórum skala sem hér um ræðir.

Gera verður kröfu á að fyrirtækið skreyti ekki verkefnið undir grænum eða vistvænum merkjum. Efnin eru stórvarasöm ef slys verða og meðan ekki er hægt að útiloka slysin þá verður að gera margfalt meiri kröfur en að jöfnu er gert á hendur fyrirtækja því þarf að setja á margvíslega umhverfisvísa og útiloka að stórfyrirtæki ástundi enn frekari grænpvott en orðið er hér á landi sem er þegar orðið vandamál sem taka verður á. Að sama skapi fagnar Landvernd á hinn veginn allri þróun og framförum sem eru til þess fallin að tryggja samdrátt í losun en til þess þarf virðisikeðjan að vera sjálfbær og græn í gegn sem verður því miður alls ekki með þeim aðferðum sem á að beita við framleiðslu eins og hér er dæmi um í áformaðri efnaverksmiðju á Grundartanga.

Endurheimtu búsvæði fugla ógnað

Fuglalíf á svæðinu hefur alltaf verið fjölskrúðugt en með endurheimt og stækkun Katastaðatjarnarinnar af hálfu Faxaflóahafna á sínum tíma sem þau fengu sérstök umhverfisverðlaun fyrir að hálfu Hvalfjarðarsveitar er nú ógnað. Frá því svæðið hefur verið endurheimt hefur fuglalíf jafnt og þétt vaxið og dafnað. Ljóst er að þetta einstæða fuglasvæði þarfnast mun nánari rannsóknar við heldur en fram kemur í gögnum sem unnin hafa verið fyrir QAIR og verður Landvernd að lýsa undrun á hversu kastað hefur verið til hendinni almennt við

fuglalíf á þessu mikilvæga náttúruminjasvæði sem þarna er að finna.

Áhrif áformaðrar efnaverksmiðju í nágrenni fuglalífsins er gríðarlegt inngríp í viðkvæmt fuglalíf ekki síst á löngum framkvæmdatíma sem mun mögulega hafa óafturkræf áhrif á þær fjölmörgu tegundir sem hafa tekið sér bólfestu á svæðinu. Úr þessum þáttum þarf að bæta svo sýnt sé fram á að fuglalífi stafi ekki hættu af framkvæmdum.

Að lokum

Ljóst er að allar slíkar stórframkvæmdir hafa mikil umhverfis áhrif jafnvel þó framkvæmdir séu við hlið annarrar stórmengandi verksmiðju. Mikilvægt er því að inn í umhverfismat verði gerð grein fyrir öllum þeim áhrifaþáttum sem snerta þessu stóru áform. Reiknuð orkuþörf ein og sér segja fullkomlega til um hversu gríðarlega margir mats og áhrifaþættir eru undir og þarf að reikna. Þegar áform um slíka stórframkvæmd eru sett fram þá er óhjákvæmilegt að draga alla áhrifaþætti fram því áhrifin takmarkast sannarlega alls ekki einvörðungu við Grundartanga og nærsvæði – verksmiðjan kallar á stórtækar framkvæmdir á öðrum svæðum í formi virkjana, flutningslína o.s.frv. sem á að kalla á heildstætt mat á umhverfisáhrifum allra þessara matsþátta og því skal áréttað enn og aftur að í sinni stærstu mynd er verið að ræða um mun aflfrekari verksmiðju en Alcoa Fjarðaál. Það eitt og sér ætti að kalla á viðeigandi kröfur af hálfu Skipulagsstofnunnar og annarra viðeigandi stofnanna.

Með vinsemd og virðingu,

*fh. stjórnar Landverndar
Þorgerður María Þorbjarnardóttir formaður*

Höfnum þessari efnaverksmiðju á Grundartanga.

Öll áform um vindorkuver eru nátengd áformum um rafeldsneytisverksmiðjur. EU ætlar að skipta yfir í rafeldsneyti og þar kemur Ísland inn í myndina. Ísland á að skaffa hráefnið og þá á að gjörnýta allt sem getur gefið orku, smávirkanir og vindorkuver í eigu útlendinga því þessar stóru efnaverksmiðjur öskra á orku. Þetta kallast gjörnýting á náttúru landsins, og á það er ekki hægt að sættast. Íslensk náttúru á ekki að vera notuð til að skaffa hráefni fyrir erlend stórfyrirtæki sem sækjast í auðlindir jaðarsvæða og fámennra þjóða.

Það er til hugtak sem kallast "arðrán" og það er skilgreint á eftirfarandi hátt; "Dæmi um arðrændar þjóðir eru oft þjóðir sem hafa orðið fyrir áhrifum af stóriðju eða námuvinnslu án samþykkis frá innfæddum íbúum. Þessar aðgerðir geta valdið óbætanlegum skaða á lífsviðurværi, menningu, tungumálum og lífi innfæddra¹. Einnig eru þróunarlöndin stundum nefnd sem dæmi um arðrændar þjóðir, þar sem þau framleiða vinnuafslrek og/eða lágfærni vörur og eru oft nýtt sem uppspretta ódýrs vinnuafsls, hráefna og landbúnaðarframleiðslu fyrir kjarnaríki og hálfkjarnaríki⁵. Þessi þróunarlönd eru oft í jaðarstöðu í alþjóðlegu hagkerfi og upplífa misnotkun og ójafna skiptingu auðlinda og ríkidæmis."

Síðasta málgreinin á vel við Ísland. Hér hefur verið verið um langt árabil misnotkun og ójöfn skipting auðlinda og ríkidæmis til að mynda í sjávarútveginum. Og nú hafa auðjöfrar, íslenskir sem erlendir fundið enn fleiri leiðir til að ganga enn frekar á auðlindir landsins og nú í nafni orkuskipta og grænnar orkuframleiðslu. Hvoru tveggja eru alls ekki í þágu Íslands eða þjóðarinnar. Þetta þjónar einungis hagsmunum þröngs hóps og kemur til með að færa þeim endalaus auðæfi á kostnað lands og þjóðar. Áform Qair Ísland um 840 MW efnaverksmiðju stappar við sturlun og sýnir hvaða viðhorf þeir hafa til Íslands, sem sagt þriðja heimsríki sem hægt er að arðræna vegna veiks regluverks.

Páll Hrannar Hermannsson

Hvalfirði 19. apríl 2024

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

**Efni: Framleiðsla rafeldsneytis á Grundartanga, Hvalfjarðarsveit. Mál nr 284/2024.
Athugasemdir vegna umhverfismatsskýrslu, (mats á umhverfisáhrifum).**

Qair á Íslandi ehf sem er erlent fyrirtæki, undirbýr framleiðslu rafeldsneytis á Grundartanga og kynnti umhverfismatsskýrslu vegna þess þann 9. apríl sl.

Undirrituð er ábúandi á býli um 5 km. vestan við Grundartanga, í landbúnaðarhéraði – að nafninu til. Lífsgæði hafa verið skert af völdum stóriðju í fyrrum friðsælli sveit þar sem fólk valdi sér að búa. Íbúunum var lofað, áður en farið var af stað með stóriðju á Grundartanga, að þeir gætu áfram stundað landbúnað. Stóriðjan myndi ekki breyta því. Við það hefur ekki verið staðið. Og nú vill Qair auka á ónæði, rask og mengun á landi, í lofti og sjó. Því er hafnað.

Rask: Hvaða leið sem yrði farin til að ná í nægjanlegt rafmagn og vatn, myndi þýða gríðarlegt og óafturkræft rask. Auk þess er gert ráð fyrir umfangsmiklum og háum byggingum sem taka útsýni frá íbúum og draga úr lífsgæðum þeirra. Þær ásamt nýrri bryggju myndu skaða ásynd fjarðarins.

Mengun: Framleiðsla rafeldsneytis Qair yrði mjög óumhverfisvæn fyrir Hvalfjörð. Unnið yrði með hættuleg efni, með mengun sem yrði viðbót við það sem Norðurál, Elkem og Alur álvinnsla dæla út í loftið og í sjóinn. Að ógleymsdu CO2 útsleppi. Í umhverfismatsskýrslunni er ekki hægt að sjá hvernig þessi mengun yrði mæld. Áætlað er að vera í samfloti með hinum iðjuverunum með loftgæðamælingar en ekki er um sömu efni í útsleppinu að ræða svo það gengur ekki. Jafnframt er skautað fram hjá því hver eigi að sjá um umhverfisvöktun vegna Qair. Gera talsmenn ráð fyrir því að fyrirkomulagið verði eins og hjá hinum verksmiðjunum, þ.e. að Qair hafi sjálft umsjón með vöktuninni? Auk þess skortir upplýsingar um hvar mengun yrði mæld, með hvaða aðferðum, hver myndi annast mælingarnar og hvernig niðurstöður yrðu birtar.

Ónæði: Aukin umferð um þjóðveginn vegna Grundartanga, með auknum hávaða og mengun. Aukin umferð stórra skipa um Hvalfjörð. Þau sigla ekki um miðjan fjörð eins og tíðkaðist fyrir daga stóriðjunnar, heldur mjög nærri landi að norðanverðu með hávaða og mengun.

Alveg á sama hátt og við fyrri kynningar á nýjum stóriðju „tækifærum“ þá er íbúum nú lofað af talsmönnum Qair að fátt eða ekkert muni breytast til verri vegar og mengun verði lítil sem engin. Slík loforð hafa hingað til ekki verið haldin.

Skaði vegna rasks, mengunar og ónæðis er í umfangi sem Qair mun ekki geta bætt.

Verksmiðjurekstur á Grundartanga á ekki að leggja undir sig Hvalfjörð. Áhrifa hans á ekki að gæta lengra en land Faxaflóahafna þar nær. Fyrirætlunum Qair um framleiðslu rafeldsneytis á Grundartanga er hafnað vegna gríðarlegra og óbætanlegra umhverfisáhrifa.

Ragnheiður Þorgrímsdóttir
Kúludalsá, Hvalfjarðarsveit

Sigurbjörn Hjaltason

Umsögn birt **26.04.2024**

Kiðafelli 26.apríl 2024, á auburði

Knöpp umsögn varðandi rafeldsneytisverksmiðju vegna tímahraks.

Undirritaður, eigandi jarða í sunnanverðum Hvalfirði, mótmælir frekari iðnaðaruppbyggingu. Metið hefur verið að umsvif iðnaðarrekstur á Grundartanda eru komin að þolmörkum. Frekari uppbygging og ekki síst orkuöflun með óumhverfsvænum vindmillum er algjörlega forboðin af íbúum Kjósarhrepps.

Umsögn starfsmanna Kjósarhrepps er hvorki í samræmi við vilja íbúanna né drögum að umsögn unnin af kjörnum fulltrúum og verður að skoðast sem mistök, og hefur þegar verið fram á að umsögnin verði afturkölluð.

Sigurbjörn Hjaltason

Athugasemd við stóriðju áform Qair á Grundartanga

Ég leyfi mér að vitna í athugasemd frá íbúum á Kalastöðum þeim Brynju og Þorvaldi:

“Það er ljóst og hefur ítrekað komið fram að orkuna fyrir verksmiðjuna á að stórum hluta að fá með því að reisa vindmyllur víðs vegar um Vesturland í mikilli óþökk íbúa í þeim sveitarfélögum. Þessar vindmyllur koma til með að hafa mikil áhrif á ásýnd landsins og lífsgæði íbúa á þeim svæðum”

Ég vil staðfesta ofangreint, slíkt geta skipulagsyfirvöld gert líka enda mjög mikil fjöldi mjög neikvæðra athugasemda borist frá okkur íbúum, húsa-og landeigendum á þessum svæðum til skipulagsyfirvalda vegna áforma um vind-raforkuver í okkar nágrenni.

Qair hefur farið mikin í Dölum og í Norðurárdal sýnt af sér tillitsleysi og yfirgang gagvart íbúum við að koma áformum sínum fram um byggingu vind-raforkuvera á svæðinu, sannanlega ekki eftirsóttur nágrenni.

Það er miður að orku, peningum og tíma fólks og skipulagsyfirvalda sé verið að eyða í spekulásjónir eins og þessi óraunhæfu plön um uppbygging vetnis og ammoníak verskmiðju sannanlegu eru.

Það er ekkert í kortunum um að orkuskipti með vetni, ammoníaki eða metanoli séu möguleg eða raunhæf á næstu ártugum í skipaflotanum, því síður flugflotanum. Ja því miður.

Ástæðan er einföld það er svo óhemju dýrt og litlar líku til að nýtni við framleiðslu og notkun þessara efna aukist og þar af leiðandi að kostnaður lækki svo nokkru nemi.

Miðað við orkuinnihald þá þarf meira en tvisvar sinnum stærra tankpláss í skipum og eldsneytið 4-5 sinnum dýrara þrátt fyrir mikla ríkisstyrki og niðurgreiðslur. Ammoníak hefur verið framleitt í meira en 100 ár, vetni með rafgreiningu litlu skemur, því er þessi framleiðsla mjög þróuð nú þegar og takmarkaðir möguleikar á betri nýtingu rafmags við framleiðsluna sem er 40-50% kostnaðar.

Fyrir vikið er lítil markaður sem stendur í Evrópu fyrir grænt vetni eða ammoníak sökum hárs verðs þrátt fyrir mikla styrki. Þessi efni eru að auki mjög kostnaðarsöm og erfið í allri meðhöndlun og flutningum að viðbættum takmörkuðum og umdeildum loftslags ávinning af notkunn þeirra.

Grænt vetni er í dag fyrst og frems framleitt í áburðarverksmiðjum og/eða gas-olíuhreynsunarstöðvum þar sem ammoníak og vetni var og/eða er framleitt úr jarðgasi.

Það hefur líka sýnt sig að sveiflu kennt rafmagn frá vind og sól hefur valdið tæknilegum og rekstrarlegum erfiðleikum, Uniper eitt stæðsta gas-orkufyrirtæki Þýskalands skilaði nýlega styrk til Evrópusambandsins til byggingar vetnis verksmiðu í Rotterdam þar sem styrkurinn var háður því að nota eingöngu vind eða sólar orku, þeir treystu sér ekki í verkefnið nema geta keypt rafmagna annarstaðar ef ekki væri nóg rafmagn í boði frá vind og sól, og það þrátt fyrir styrkinn. Sjá m.a. vefinn <https://www.hydrogeninsight.com/>

Vetni framleitt með rafgreiningu og í framhaldinu ammoníak eða metanol framleiðsla er að ofansögðu ekki líklegt til að vera “lausnin” til að minka losun koltvísýrings frá skipaflotanum, líkleg millibils lausn á næstunni er að nota gas í stað olíu sem minnar losun nokkuð og eykur ekki kostnað að ráði

Mörg öflugustu ríki heims hafa áttað sig á þessu og hafa sett fjármuni til leita vetnis í jörðu með rannsóknum og borunum á járnríkum svæðum, slíkar lindir eru þekktar t.d. í Albaníu. Sjá m.a. vefinn <https://www.hydrogeninsight.com/>

Það er því erfitt að átta sig á hvaða vegferð Qair er.

Ég beini því til (skipulags)-yfirvalda að koma á einhversskonar raunhæfnismati á verkefnum áður en að fólk og yfirvöld eru ónáðuð með óraunhæfum spekúlasjónum.

Sigurðu Leópoldsson
Hraunbæ Norðurárdal
290657 3189